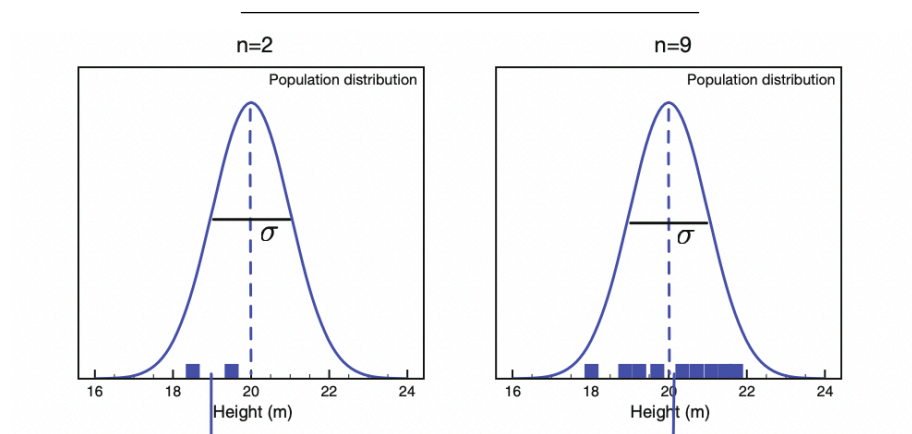

Testowanie hipotez i istotność statystyczna

Istota istotności statystycznej

Jak myślicie, czy jeżeli między jakimiś dwoma populacjami nie ma żadnych różnic, wylosujemy próbę poprawnie, bez żadnego bias, to możemy w badaniu zaobserwować różnicę między próbami wylosowanymi z tych populacji?

Źródło: Herzog, M. H., Francis, G., & Clarke, A. (2019). Understanding Statistics and Experimental Design: How to Not Lie with Statistics. Springer International Publishing. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-03499-3>. Fragment wycięty z ryc. 3.3, str. 29. Licencja CC BY-NC 4.0 ([link](#))

Konsekwencje badania tylko niewielkiego wycinka populacji (próby)

- Jeżeli w interesującej nas populacji nie ma żadnej różnicy między dwoma grupami, możemy zaobserwować taką różnicę nawet w doskonale zaprojektowanym badaniu.
- Dzieje się tak ze względu, że nie badamy całej populacji, a jedynie jej niewielką część (próbę) i może wystąpić sytuacja, w której nawet gdy

dana różnica w populacji nie występuje, do naszej próby trafią badani, którzy się różnią... bo tak wyszło.

-
- *Wartość p* określa jak duże jest prawdopodobieństwo, że obserwowana przez nas różnica mogła pojawić się w sytuacji, w której w populacji nie ma różnic między grupami.

Jeżeli otrzymaliśmy $p = 0,05$

Oznacza to, że gdyby interesująca nas *zależność* nie istniała w populacji, to prawdopodobieństwo uzyskania w badaniu zależności tak samo silnej lub silniejszej wynosiłoby 0,05.

Jeżeli otrzymaliśmy $p = 0,01$

Oznacza to, że gdyby interesująca nas *zależność* nie istniała w populacji, to prawdopodobieństwo uzyskania w badaniu zależności tak samo silnej lub silniejszej wynosiłoby 0,01.

Hipoteza zerowa

Co to jest hipoteza zerowa

- *Hipoteza zerowa* zakłada zaprzeczenie testowanej przez nas teorii.
- *Hipoteza zerowa* często mówi o braku zależności między zmiennymi, braku różnic między grupami itp.
- W praktyce często zakłada, że wartość testowanej statystyki nie jest różna od 0.

Hipoteza alternatywna

- *Hipoteza alternatywna* to po prostu hipoteza, którą przyjęliśmy w naszym badaniu.
- O czym zwykle mówią hipotezy przyjmowane w badaniach?
- O związku, zależności między zmiennymi.
- Przyjmujemy hipotezę alternatywną, gdy odrzucimy hipotezę zerową.
- Hipoteza zerowa to *zaprzeczenie* hipotezy alternatywnej i na odwrót: hipoteza alternatywna to zaprzeczenie hipotezy zerowej.

Jaki jest bardzo prosty wniosek z tego, że H_0 to zaprzeczenie H_1 ?

- Nie mogą być prawdziwe jednocześnie!!!

Po co przyjmujemy hipotezę zerową

- Badamy nie całą populację, a próbę.
 - Musimy odnieść wyniki naszego badania do populacji.
 - Nie wiemy, czy w całej populacji występują takie same zależności, jak w naszej próbie...
-
- Możemy natomiast określić, z jakim prawdopodobieństwem moglibyśmy uzyskać taki wynik, jaki uzyskaliśmy, w warunkach, w których w rzeczywistości nie istniałaby interesująca nas zależność, a zatem w sytuacji, gdy hipoteza zerowa byłaby prawdziwa.

Spróbujcie postawić hipotezy zerowe (H_0)

- H_1 : w sytuacji eksperymentalnej kobiety i mężczyźni różnią się pod względem tego, jak często podejmują zachowania ryzykowne
- H_1 : jeżeli wieczorem wypijemy kawę średni czas, jaki mija od położenia się do łóżka do zaśnięcia jest dłuższy, niż wtedy, gdy nie piliśmy kawy
- H_1 : zasób słownika (liczba słów, które znamy) jest skorelowany z wiekiem

Oto one

- H_0 : w sytuacji eksperymentalnej kobiety i mężczyźni nie różnią się pod względem tego, jak często podejmują zachowania ryzykowne
- H_0 : nie ma różnicy w średnim czasie, jaki mija od położenia się do łóżka do zaśnięcia w sytuacji, gdy wieczorem wypiliśmy kawę albo gdy nie wypiliśmy kawy
- H_0 : zasób słownika (liczba słów, które znamy) nie jest skorelowany z wiekiem

Błąd I i II rodzaju

Jakie błędy możemy popełnić testując H_0 ?

- Możemy odrzucić hipotezę zerową w sytuacji, gdy jest ona prawdziwa
- Możemy przyjąć hipotezę zerową w sytuacji, gdy jest ona fałszywa

Błąd I i II rodzaju

	H_0 jest fałszywa	H_0 jest prawdziwa
Odrzucenie H_0	:)	Błąd I rodzaju
Przyjęcie H_0	Błąd II rodzaju	:)

Istotność statystyczna i błąd I rodzaju

Co to znaczy, że wynik jest istotny statystycznie?

- Wynik istotny statystycznie to taki, którego pojawienie się w sytuacji gdy H_0 jest prawdziwa jest mało prawdopodobne.

Co to znaczy “mało prawdopodobne”?

- Na to pytanie odpowiadamy określając *poziom istotności*

Poziom istotności

- Wynik istotny statystycznie to taki, dla którego prawdopodobieństwo pojawienia się w sytuacji, gdy w populacji nie ma statystycznej zależności jest mniejsze od określonego wcześniej *poziomu istotności*.
- *Poziom istotności* oznaczamy zwykle grecką literą α .

-
- W psychologii zwykle $\alpha = 0.05$
 - Jeżeli $p < \alpha$ mówimy, że wynik jest istotny statystycznie i odrzucamy H_0

Istotność statystyczna a błąd I rodzaju

- Poziom istotności statystycznej to prawdopodobieństwo odrzucenia hipotezy zerowej W SYTUACJI, GDY JEST ONA PRAWDZIWA...
- ...a zatem prawdopodobieństwo popełnienia błędu I rodzaju.

Dlaczego wymagany poziom istotności statystycznej powinniśmy określić ZANIM rozpoczniemy badania?

Mamy wynik istotny statystycznie - co to dla nas oznacza?

- Jest mało prawdopodobne (na poziomie $< \alpha$), by pojawił się w sytuacji, gdy w populacji nie ma zależności pomiędzy interesującymi nas zmiennymi.
- Skoro jest to mało prawdopodobne, odrzucamy H_0 i przyjmujemy H_1

Mamy wynik istotny statystycznie - jakie pozostają niewiadome

- Czy wynik ma znaczenie praktyczne (zagadnienie wielkości efektu)
- Czy wynik, który uzyskaliśmy, jest rzeczywiście miarą tego, co chcieliśmy zmierzyć i możemy interpretować go tak, jak zakładaliśmy (zagadnienie trafności)
- Czy wynik zostanie zreplicowany

Mamy wynik istotny statystycznie - czego to NIE oznacza?

- Że hipoteza zerowa jest fałszywa

-
- Prawdopodobieństwo odrzucenia hipotezy zerowej, gdy jest prawdziwa to NIE to samo, co prawdopodobieństwo, że hipoteza zerowa jest prawdziwa.
 - Wartość p NIE określa prawdopodobieństwa tego, że hipoteza zerowa jest prawdziwa.

Hipoteza zerowa odnosi się do populacji i w związku z tym nie wiemy, czy jest prawdziwa, czy fałszywa (chyba, że zbadamy całą populację). Testujemy ją pośrednio, tzn. przyjmujemy, że jest prawdziwa i określamy, z jakim prawdopodobieństwem mogliśmy uzyskać w próbie wynik co najmniej taki jak nasz przy tym założeniu. Jeżeli to prawdopodobieństwo jest małe, odrzucamy H_0 .

Jak to, tak dużo niewiadomych? Co teraz?!

- REPLICACJA, REPLICACJA, REPLICACJA...
- ...i metaanaliza
- Analiza wielkości efektu i mocy testu
- Wykresy, analiza rozkładu zmiennych
- Przedziały ufności

Moc testu i błąd II rodzaju

Nasz wynik okazał się nieistotny...

- ...ale to NIE oznacza, że H_0 jest prawdziwa.

Co to jest moc testu?

- Prawdopodobieństwo uzyskania statystycznie istotnego wyniku, gdy hipoteza alternatywna jest prawdziwa.
- Innymi słowy prawdopodobieństwo odrzucenia H_0 , gdy H_1 jest prawdziwa.

Kiedy moc testu jest większa?

- Im większy jest badany efekt (np. większa różnica między grupami, większa korelacja)
- Im więcej osób badamy

Jak moc testu ma się do błędu II rodzaju?

- Im większa moc testu, tym *większe* prawdopodobieństwo *odrzućcia* H_0 , gdy H_1 jest *prawdziwa*.
- Tym samym, im większa moc testu, tym *mniejsze* prawdopodobieństwo popełnienia błędu II rodzaju.

Notacja matematyczna

moc testu = $1 - \beta$

β - prawdopodobieństwo popełnienia błędu II rodzaju

Kiedy określamy moc testu?

- Jak zwykle najlepiej *przed przeprowadzeniem badania* :)
 - Na podstawie literatury i/lub badania pilotażowego staramy się określić wielkość efektu, tzn. np. to jak duża może być różnica między grupami, jak silna korelacja.
 - Określamy, jaka moc testu będzie dla nas satysfakcjonująca, często przyjmowana wartość to 0,8.
 - Na tej podstawie szacujemy, ile osób musimy zbadać.

Co to ma wspólnego z liczebnością próby?

Istotność statystyczna i moc testu a wielkość próby

- Im większa liczebność próby, tym większa moc testu i tym mniejsze wartości p jakie uzyskamy dla określonego wyniku.
-
- Im większa liczebność próby, tym mniejsze prawdopodobieństwo, że nasze badanie “nie da rady” wykryć jakiejś zależności, która ma miejsce w populacji...
 - ...ale jednocześnie tym większe prawdopodobieństwo, że gdy tak naprawdę nie ma w populacji interesującej nas zależności, a uzyskamy bardzo niewielką różnicę, to uznamy ją za istotną statystycznie i odrzucimy H_0 , gdy nie powinniśmy tego zrobić.

Co warto robić?

1. Przed rozpoczęciem badania określić, jak duży efekt będzie dla nas interesujący poznawczo lub jakiego się spodziewamy w oparciu o literaturę/pilotaż.
2. Ustalić, jaka moc testu będzie dla nas satysfakcjonująca.
3. Na tej podstawie określić wielkość próby.

4. Interpretować uzyskane wyniki w kontekście tych ustaleń.

Alternatywnie...

- Warto pamiętać o tych ograniczeniach i:
 - replikować
 - analizować uzyskaną wielkość efektu
 - analizować rozkłady zmiennych i przedziały ufności
 - tworzyć/czytać metaanalizy

Podsumowanie

Podsumowanie

- By określić, czy uzyskany na naszej próbie wynik można odnieść do populacji, testujemy hipotezę zerową.
- Hipoteza zerowa stanowi zaprzeczenie hipotezy, którą przjęliśmy w naszym badaniu, tak zwanej hipotezy alternatywnej.

-
- Testując hipotezę zerową możemy popełnić błąd I i II rodzaju.
 - Błąd I rodzaju polega na odrzuceniu hipotezy zerowej, gdy jest ona prawdziwa.
 - Błąd II rodzaju polega na przyjęciu hipotezy zerowej, gdy jest ona fałszywa.

-
- Testując hipotezę zerową określamy, z jak dużym prawdopodobieństwem mógłby pojawić się nasz wynik, gdyby była ona prawdziwa.
 - Maksymalny dopuszczalny poziom takiego prawdopodobieństwa określamy mianem poziomu statystycznej istotności.

-
- To, jak duże jest prawdopodobieństwo, że odrzucimy hipotezę zerową, gdy prawdziwa jest hipoteza alternatywna określa się mianem mocy testu.
 - Zarówno zagadnienie statystycznej istotności, jak i mocy testu jest związane z liczebnością próby.
 - Powinniśmy być świadomi ograniczeń podejścia polegającego na testowaniu hipotez zerowych.
 - Świadomi tych ograniczeń, powinniśmy kłaść duży nacisk na REPLIKACJĘ